

lahko poješ ljudem: kmetu se godi slabo, kmet trpi, kmeta se izkorišča. Vse tvoje pridige ne bodejo mnogo pomagale. Ako pa poveš v številkah, koliko dolga ima kmeti stan, potem mora sleherni človek izpoznati, da je treba te grozovite razmere predrugačiti. Številke nam označijo najboljše resnični položaj.

Kmeti naši prijatelji, čitajte torej sledeče vrstice natanko!

V deželah, kjer imamo redno zemljiško knjigo, to je na spodnjem in zgornjem Avstrijskem, v Salzburgu, na Štajerskem in Koroškem, v Tirolu in na Predarlberskem, na Moravskem in v Šleziji, obsegajo zemljišča skupno 16 milijonov 756 tisoč in 886 hektarjev (1 hektar je 10.000 kvadratnih metrov). Od tega odpade na latifundijsko posestvo 5.796.487 hektarjev, to je 34,6%; na skupna zemljišča odpade 8.653.512 hektarjev, to je 48%; ostala zemljišča, ki obsegajo 2.706.887 hektarjev, padejo na velike in male kmete. Glasom štetja leta 1902 je bilo v poljedelstvu in gozdarstvu skupno 9.070.668 oseb uslužbenih. Od tega jih je bilo posestnikov ali najemnikov 3.424.016 ali 37,7%, družinskih članov 4.389.405 ali 48,3% uradnikov in nadzornikov 69.951 to je 0,7%, hlapev in dekel 1.187.296 ali 13,3%. Že te številke nam jasno dokazujejo, da je na deželi veliko premalo delavskih moči, da bi morala biti torej prva skrb državo, popečati se odločno s poselskim vprašanjem.

Vsako leto pride v tehi deželah okroglo 10 tisoč kmetov na boben. Leta 1905 se je sodniško-dražbenim potom prodalo 10.723 posestev v vrednosti čez 68 milijonov kron...

Dolgovi kmetov pa znašajo čez 8 milijardev kron. To se pravi, čez 8.000 milijonov kron! En milijon je 1000 krat 1000. Ena milijarda pa je 1.000 milijonov, to je torej 1.000 krat 1.000 krat 1.000. In ako vzamemo to svoto osemkrat, dobimo število kmetškega dolga!!!

Leta 1905 se je zvišal dolg na zemljišču za čez 470 milijonov kron. Sprejelo se je 162.291 hipotekarnih posojil v znesku čez 819¹/₂ milijonov kron. Od te svote se obrestuje okroglo 37¹/₂ milijonov z nad 6%-nimi obrestmi. Vkljub varnosti se mora večina s 5 do 6% obrestovati. Obrestno breme znaša čez 400 milijonov kron; narašča pa vsako leto za 10 milijonov kron...

Človeku se kar meša, ako čita te grozovite številke. Res, norec ali lopov mora biti človek, ki trdi, da se kmetu dobro godi. Država, kje si? Ali ne čutiš tvojo proketo dolžnost, pomagati kmetškemu stanu? Le zdravo kmetijstvo je dobri temelj državi!

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Lojze Spindler, bivši socialni demokrat, poznejši urednik nemškega lista, poznejši urednik klerikalno-prvaške „Domovine“ in sedanji urednik liberalno-brezverskega „Narodnega lista“, — kje si bil v času nemirov? Zakaj si se skrival na kolodvoru in v Brenčičevi krčmi? Zakaj je tvoj list le druge v nesrečo hujškal, ti pa si ostal za pečjo? Korajža velja, kaj-ne da, Lojze?

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Dopisi.

Ponikva ob južni žel. Dragi „Stajerc“, večkrat sem te že prebiral in pregledoval, pa žalibog, kakšnega dopisa iz Ponikve se pa nisem našel nikdar. Ne vem, ali smo mi tukaj na Ponikvi sami zaspanci, da svet ne ve nič od nas. Kakor vidim je tukaj zelo razširjeno klerikalstvo; to se vidi iz tega, ker gospod kaplan je rekel, da letos ne pojde po pšenični birmi ker je huda suša; pa nekateri ki so mu tako srčno udani, so pa rekli: kaplan je ubog, mu moramo pa po sile dati. Tu to je bil od vsake okolice eden, pa ne da bi bili to samo možje ampak tudi mladeniči in so fehtali od hiše do hiše in kateri ni hotel data je pa rekel da je pogubljen. Ako se ne bodo poboljšali ti pobožneži, še bodem pa več spregovoril od njih.

Mladenič iz Ponikve.

Sv. Jurij ob Ščavnici. Dragi „Stajerc“! Kakor Ti je znano, da pri nas nobeden časniki ne poroča o neredu, kateri se godi proti kmetškemu

stanu. Torej Te prosimo, da Ti nekoliko Tvoje čitatelje obvestiš, kako se v bogemu davkoplačevalcu od mlečozobnih hujšakcev, kateri imajo le nekoliko prepričanja od svoje norosti, čast in poštenje jemlje. Napravila se je 27. kimovca t. l. pri Sv. Jurju od požarne brambe veselica na čast 20 letnice ustanovitvenja pevskega društva, tudi ob enem v čast 60 letnice vladanja našega cesarja; ta veselica je čisto drugi pomen imela, kakor se je reklo. V prvi vrsti se je napadalo v poprečno vse, kar je naprednega mišljenja in kar ne trobi v rogatih kateri držijo celo stvar v temi. Znano Ti je, da imamo tukaj občinskega predstojnika slovenskega Nemca, kateri je ob enem v rodu z „Pašalikom“ iz štrigovske grabe in Terbegofske občine, pri katerem je bila pred kratkim časom frišna preiskava od orožnikov. Ta Nemec se je močno v svojem govoru zlagal. Celó čez našega vladarja. Opisal je slavnostni jubilejni spreved, ki se je vršil meseca junija t. l. v prizučnosti cesarja na Dunaju, ter omenil, da vladar ni nobenega drugega naroda nagovoril, kakor slovenskega, ko so Kranjci mimo pavilona prikorakali. Zavoljo tega pravi tudi Nemec, da je naš slovenski jezik tudi cesarju najljubši in se mora toraj le vsaki tega poslužiti; dalje je govoril ta imeniten govornik, da vsa druga društva nič ne veljajo na slovenskih tleh, kakor ravno le društva teh podreptnikov. Drugi slavnostni govor je imel že dolgo poznani hujšak Bosina; pač pa njegov govor ni bil slavnostni, ampak popolnoma le hujškanje proti naprednikom, kateri niso pri „kmečki zvezi“ in „mladeniškem društvu“. Tudi je napadal učitelje zaradi šolskega petja. Narbolj nikakova pesem od sladkega vinca mu ne gre v glavicó, katero učijo učitelji iz pesmarice otroke v šoli, katero pesem pa je visoki mož Slomšek sam rad prepeval; mislim da gospodje učitelji se držijo svojega predpisa in znajo vendar razsoditi, kaj je za mladino pohujšljivega in grešnega. Nekdaj je bil to največji greh, ako bi se mladina na kakovi veselici zbirala, ali danes je ravno narobe, ker morajo že šolarice zvečer priti na veselico in pa proti jutri domu iti; in to lahko vsaki čitatelj razsodi, kako je to dandanes za našo mladino strupeno. Nekdaj se je govorilo od naših učiteljev, kako grozen odgovor bode dajal vsaki stariši od svojega hišovanja in bode ga Bog za ojster račun tirjal. Dandanes ne slišimo več teh besed, ampak, kateri stariši ne pristopijo k tej današnji druhalji svojih otrok, ta so od teh voditeljev imenovani „liberalci“ in „nemčurji“ in še Bogve kaj le za ena fantalinske imena pristavljajo... Kakor je že nekoliko znano, da se je to leto ustanovilo vojaško veteransko društvo, kar je za naše obrekovalce grozen meč v srce. Ne znajo si nikjer mira najti, da bi na vse mogoče načine to društvo poteptali in osramotili, ker je ustanovljeno od takih oseb, kateri imajo popolnoma prepričanje o gospodarstvu in od vsega težnja na svetu, in se ne dajo vsakemu smrkolinu za nos peljati v njihove mreže; to tudi biti ne sme, ker to društvo je le od višje vlade dovoljeno se ustanoviti in potem mirno v tem živeti.

Gorica pri Ptuj. Ko sem šel po svojih potih neko nedeljo skoz Gorico je bila ravno veselica „izobraževalnega društva“, katero je ustanovil neki prvaški študent; ker sem imel obilo časa, sem se podal gor proti znanemu prvaškemu županu Vodošek, na čigar vrtu je bila veselica. Ko stojim nekaj časa tako med ljudmi, kar zašumi med ljudmi: „Župnik se peljajo“. Res, čez nekaj časa pridriči koleselj, na katerem se je peljal župnik, mogočno pušče cigaro liki turškemu paši; mogočno je stopil z voza in stopal bahato v sobo. Pač davaš prečastiti „lep“ vzgled ljudem. A tedaj, ko je „kje“ kaj za dobiti pod „palec“, tedaj ti je pa dober kmetič. G. Župnik, to si bodemo zapomnili, kdaj si nas preziral. Kmetije, kdaj pride zopet „beračiti“ po župniji, pokažite mu vrata, in dajte mu čutiti, da Vi tudi razumete njegovo ravnanje. Tistega društva, s katerim je toliko truda imel tisti golobradi študentek, bi pač bolje bilo, da bi ne bilo nikoli zagledalo belega dne, kajti odkar je to društvo v Gorici ni božjega miru. Kodar greš, povsod slišiš po vasi prepire raznih strank. Tukaj se grozi kakšen privrženeц „črne suknje“ naprednemu možu, da ga bode dal v „Filipos“, pardon „Slov. Gospodarja“ in tako se ta pesen nada-

luje, da pride do resnih osebnih razporov in vsega tega je kriv prvak, ker draži miroljubne napredne može. Toliko za danes, drugokrat več.

Tujec, ki vse vidi, sliši in si zapomni.

Sv. Bolfenk v Slov. Goricah. Sram bodi vas „hinavske pobožne“ Bolfenske klerikalce, da se še v „Slov. Gospodarju“ hvalite, kako sijajno se je meseca avgusta t. l. slavnostno odkritja spominske plošče dr. Muršca vršila; resnice pa ne upate pisati, da ste se pretepali, streljali in so si od vas tolovajsko napadeni naprednjaki, z revolverjem oboroženi, komaj življenje rešili, nadalje kako se hvalite kako radi imate svoje gospe duhovnike in se pritožujete, da sicer precej mladeničev nosi mladeniške znake, a jako mnogo jih je kojih prsa ne kinča krasni „katoliški S. M.“ znak. Vaša ljubezen do gosp. duhovnikov je tako velika, da ste na primer na povelje župnika Ilesiča, ker je bilo njemu v korist in sovražnikom v škodo, za glažek vina, piva ali frakl šnopsa — z mirno vestjo krivo prisegli — in s tem svoj najdražji zaklad — dušo, satanu prodali, poštene farane po krivici preganjali, preklinjali in njim celo — s smrtjo grozili! Gorje takim ljudem na smrtni posteli, ker nima nobeden duhovnik pravice, jim dati za ta vnebopijoči sodomski greh svete odveze, dokler niso popolnoma poravnali sovražnikom napravljene škode!! Ali vas ne peče vest? Iz ljubezni do sedajnega gosp. župnika jemljete vi Bišanci, naprednemu učitelju M., ki je gotovo boljši kristjan kot vi „kmečki zvezarji in krščansko-socialni kurzovci“, po vsej sili šolsko zemljišče in sadonosnik, kar je bila že od nekdaj lastnina njegovih prednikov. Rajni gospod dr. Muršec so to šoli šenkali, vi pa sedaj siloma proč jemljete. Ja, ja, ni več svetosti prisege, testamentov! Ko bi rajni gospod tudi vedeli, kako zlahko in častilce imajo in kako sramoto jim sedajni gospodar rojstne hiše dela, bi se razjokali in ne pustili v njo spominske plošče vzdati. Skoraj neverjetno, a vendar popolnoma resnično je, kar si Ti, dragi „Stajerc“, pred kratkim o surovi bandi „katoliških“ mladeničev, krščansko-socialnih kurzovcev in udov ali odbornikov „katoliškega izobraževalnega društva“ pisal. Izobraženi (?) mladeniči, pretepači na dan Muršceve slavnosti, zavoljo tatvine zaprt Čermjanec, katerega oče — rihtar je hodil s Perkovo in Gajserco nad Tebe, dragi „Stajerc“, a si vse vkup nagral, posebno vi predsednik društva Fr. K. iz Biša na noge in pridno naročajte in nosite „katoliške“ mladenske „S. M.“ znake! Saj so dandanes tudi največji pretepači, prešestniki in prešestnice — najboljši kristjani, če le nosijo katoliške znake in so v raznih društvih in bratovščinah. Kmečka zveza, bodi ponosna na svoje somišljenike, ki so tako hudobni, da se jih domačini, sosed in Ptujčani grozno bojijo zaradi njihove maščevalnosti in surovih napadov. Hvala Ti, dragi „Stajerc“, da se ne bojiš pisati čiste resnice o pobožnih Bolfencih!

Vuhred. — Dragi gospod urednik! Zgrabim pero z desno roko, porinem ga v črnilo in Vas pozdravim čez hrib in dolino. Ko sem bral predzadnje število „Marburgerce“, sem si mislil, o ti ferdamana auha, to pa tudi ni mus sein biti, to se mora hitro popraviti. S povzdignjenimi tacami Vas prosim, ponatisnite v Vašem cenjenem listu sledeče punkte. 1. Ni res, da sem hotel polnoletnost doseči zavoljo tega, da mi „Stajerc“ ne more mojo mokroušesnost naprej očitati, ampak stvar je taka. Meni gre presneto trda za ljubi denar. Zatoraj smo ustanovili v Remšniku ob državni cesti velikansko posojilnico. Zdaj pa čakam da bodo tamonjši kmetje vanjo nanosili denarja, katerega si hočem potem izposoditi; zato pa moram biti polnoleten. Zastopite? Tak je baj. 2. Ni res, da bi bil videl na živinskem sejmu vole, ki so večji od mene, res pa je, da sem bil jaz največji med njimi. 3. Ni res, da bi mi gospod marenberški sodnik, ko sem v njegovi kanceliji kadil kakor rauhfrank, bil rekel, naj si raji kruha kupim, res pa je, da me je gospod sodnik iz kancelije napodil, da se je kar kadilo za menoj, in sem se močno čudil, kako je to mogoče, če človek predi vleče, pa se vžadi kadi. 4. Samo to je res, da jo bom prej ko slej popihal v Prago k babici Slaviji.

Tam pa brez skrbi se fajfa kadi, Oj ti ferdamana auha ti.

Kenibus nos?

Lincoln Hl. Amerika. Cenjeni g. urednik! Dovolite mi mali prostorček v Vašem cenjenem časniku. Najprve Vam poročam žalostno vest. Naš rojak Andrej Sprogar šel je pred mesecem v gozd nabirat divje grozdje in to z večimi svojimi tovariši. Splezal je na precej visoko drevo; oberaje grozdje in nič sluteč hudega, pride mimo nek lovec, pomeri in ustrelil iz puške; kakor se lovec zagovarja viden je na drevesu nekega ptica a mesto ptice priletelo je iz drevesa človeško telo; bil je naš Andrej. Prepeljali smo ga nezvestnega v bolnišnico. Angleški zdravniki so nad njim popolnoma obupali in mi izjavili, da zanj ni nobene pomoči, na kar letim ves usupnjem k enem nemškemu, jako staremu zdravniku in ga milo prosim, naj gre z menoj v bolnico, če bi bilo znabiti mogoče se rešiti mlado življenje; stari zdravnik ga preišče in je jako kimal z glavo, ker kugla je bila v trebuhu; malo časa so se zdravniki posvetovali, konečno pravi moj stari zdravnik: poskusil bom nevarno delo z operacijo, kajti življenje je tako in tako pri kraju. Po operaciji se je naš bolnik precej dobro počutil, kajti bil je poln krvi, ker se mu je odprta od zunaj zamašila; ustreljen je bil naravnost v jetre; ko ga pridem drugi dan obiskat, mi je zdravnik izjavil, da njegovo življenje je najbrž pri kraju; po njegovem mnenju bi še imel le živeti 24 ur, kajti jetre ni bilo mogoče zašiti in je kri s polno močjo odhajala. Po preteko nekaj časa pride zopet imenovani zdravnik z neko srebrno kroglo in mu jo položi na jeterno odprtino, s tem je bila kri ustavljena in danes je že mesec dni in se že počuti čilega in zdravega. Lahkomišljeni lovec je pod ključem. Sprogar je šele eno leto v Ameriki; doma na Sp. Štajerskem pri Poličanah, priden in fleten dečko in vaš somišljenik, star 26 let. — Nadalje Vam naznanjam, gospod urednik, da je denarna kriza tukaj večinoma polegla in so prišli za nas boljši časi. Po zadnji kontroli se naše banke precej dobro stojijo. Z delom se povsod začneja; letino imamo jako dobro, žitja obilo, upati je da tudi tam ne bode prevelike dragine, kajti bote lahko iz Amerike potrebno po ceni dobili. Konečno bi Vas pa prosil g. urednik, za vašo krtačo; rad bi malo pokrtalil neko klerikalno trojico. Pred nekaj leti prišel je v Ameriko Janez Stefek vulgo Slovák, Simon Leskovar in za njim njegova žena. Ker je pa ta trojica tako klerikalno in sveto živela, sem opazoval njih življenje. Enkrat sem ležal v postranski sobi in navidezno spal in smrčal; na enkrat začne Janez Stefek Leskovarjovo ženo nagovarjati za prepovedane reči; a Eva se ni dolgo obotavljala. Ker se pa g. Leskovar ni nikakor mogel s svojo ženo sporazumiti, jo je poslal doma v Poličane; za njo je tudi Janez Stefek oddišel. Ker se pa Janezu Stefeku vulgo Slovaku neki tam ne dopade in namerava nazaj v Ameriko, svetujem ti ko tvoj prijatelj in šlaf-kamerad, da se ne vrneš sem v Lincoln, kajti tukaj boš linčan. G. Leskovar ima vse pripravljeno. Zajel sem iz vrča le nekaj, a vedi, da je v vrču še veliko vsebine kar pride v priložnosti na dan!

Tvoj „šlaf-kamerad“.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

„Na vrhuncu našega stremljenja in naših skrbi mora stati kmetijsko vprašanje. Mi moramo ustvariti samostojni in krepki kmetijski stan. Že pred 60. leti, ko sem študiral v Göttingen, izpoznal sem važnost agrarnega vprašanja. To mi je položil v srce moj takratni učitelj profesor Georg Hausen. Imel sem za učitelja tudi narodna ekonoma Rau in Roscher. Agrarno vprašanje je tisto, s katerim se največ pečam. Za nas je kmetijsko vprašanje tudi narodno vprašanje. Ono ima tudi odločilni vpliv na razvoj armade. Samoumevno je, da se prosti, samostojni kmetje z popolnoma drugačnimi patriotičnimi čutili za svojo domovino zavzemajo nego ljudje, ki so napol tlačani.“

Rumunski min.-pred. Sturdza.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Kmetje drugod in pri nas.

Če se ozremo nekoliko po svetu, vidimo, da so si znali pridobiti kmetje po nekaterih krajih več samostojnosti, pravic in spoštovanja,

nego naš kmet. Po našem kmetu jasejo še vedno drugi stanovi ter ga izkoriščajo, kakor le znajo in morejo. Med tem ko drugod z besedo „kmet“ koga najbolj počastijo, rabi naša gospoda to besedo za onega, ki ga hoče posebno osramotiti.

Pač zadnji čas bi bil, da se kmetje tudi pri nas postavimo na noge. Ali naj še nadalje vsakdo poljubno pometa z nami? Ne! Dovolj je bilo tega!

Če hočemo dobiti kmetje več pravic in več spoštovanja, hodimo tudi mi po poti, ki so jo hodili kmetovalci v naprednih krajih. Posnemajmo Čehe, Nemce, Francoze, osobito pa Amerikance!

Kako so prišli ti do boljšega stanja?

Pred vsem so spoznali, da človek, ki nič ne zna tudi nič ne velja. Zato so se kmetje izobrazili. Na Češkem in Moravskem najdemo zaradi tega vse polno kmetov, kmetov v pravem pomenu besede, ki so izvršili gimnazijo, realko, srednjo in višo kmetijsko šolo. Ti kmetje ne znajo samo obračati pluga, marveč tudi pero. Poglejmo, koliko imamo takih kmetov pri nas! Če je bil kedo v drugi latinski, že noče na kmetijo in naj bo ta še tako lepa. Rajši je pisar ali vojak, nego kmetovalec. Če postane pa vendarle kmet, vedno misli, da je kaj vzvišenega, zato se noče navzeti kmetijskega duha in tak „polučenjak“ ni za nobeno kmetisko delo. Ker nočejo naši posestniki svojih sinov izobraziti, zato nimamo tudi kmetijskih zastopnikov in si moramo vedno izposojevati v ta namen može iz drugih stanov, čestokrat stanov, ki nimajo s kmetijstvom prav nobene stike. Gotovo je torej da ne pridemo kmetje pri nas toliko časa do svojih pravic, dokler ne dobimo zastopnikov iz svoje srede, ker le kmet ve, kje ga čevlji žuli, in dokler ne opustimo današnjega boja — za oslovo senco.

Marsikdo bo mislil, da učen kmet ni za nobeno kmetijsko delo. To ni res! Kmetijske dela sramuje se samo neumnež, pravemu inteligentnemu človeku pa niti na um ne pride, da bi bilo to kaj sramotnega. Kdor je čital zgodovino, ta bi nam lahko povedal, koliko visokih in slavnih mož se je pečalo s kmetijstvom. Dobrega dela naj se pa sploh nikdo ne sramuje. Blagor onemu, ki dela lahko tudi s telesom! Koliko jih je, ki bi radi delali, a ne morejo.

Pri nas je treba, če se hočemo postaviti kmetje na lastne noge, tudi več uzornih kmetov. V vsaki vasi bi jih moralo biti nekoliko. Ti naj bi bili potem voditelji in učitelji kmetijskega ljudstva. Oni naj pokažejo s vzgledom, kako se mora dandanes kmet obnašati na polju, v vinogradu, v sadovnjaku, v kleti, v hlevu itd. Ti bi morali biti toraj drugim v izgled, kajti naš priprost kmet ne da se prepričati samo z besedo, marveč on hoče tudi videti. Drugod je takih uzor-kmetovalcev vse polno, zato napredujejo vsi. Tudi pri nas jih imamo že precej, toda še vse premalo.

Ti kmetje, ki so se navadno bolj s svojo pridnostjo in s čitanjem kmetijskega časopisa in kmetijskih knjig nego s šolo izobrazili, morali bi biti, kakor prej rečeno, tudi učitelji drugim, manj ukim kmetom. Na Češkem in Nemškem shajajo se kmetje ob nedeljah popoldne v kmetijskih podružnicah ali kmetijski čitalnici, kjer čitajo bolj inteligentni med njimi kmetijske članke, o katerih se potem na sploh razgovarja. Kaj delajo pa naši kmetje? Komaj konča nedeljski blagoslov, pa izginejo v krčmo, od koder jih ne zvabi zlahka niti prošnja žene, niti lačnih otrok. To pa naj bi še bilo, ako se človek drži v pi-jaci mere, kajti vsakemu je treba včasih nekoliko razvedrila in veselja. Marsikdo nalez se ga pa tako, da ne zna več ne kaj govoriti, ne kaj dela. Tak človek mora oboleti, a z njim trpi potem družina in premoženje gre podzlo. In kaj se pri nas v krčmi vse govori? Drugod grede kmetje včasih tudi v krčmo, toda tu premetavajo kmetijska vprašanja, pri nas pa večinoma — politiko in sploh reči, ki niso za kmeta. Tu je treba, da nastopajo kmetovalci, ki so se že zavledli svojega stanu. Tudi pri nas peljejo naj se povsod nedeljski sestanki, kjer naj se predavajo ali čitajo kmetijska vprašanja in kmalu izgine iz naše hiše nemili gost, ki mu pravimo siromastvo in če se kmetje povspemo do večje izornike, spoštovali nas bodo tudi drugi stanovi,

a mi jim ne bomo vedno le tlačili, marveč zlepa ali zgrda, dobiti moramo ono, kar nam pritiče — pravico.

K srbski trgovinski pogodbi.

18. dne avgusta t. l. je srbska skupščina sprejela trgovinsko pogodbo, sklenjeno z avstrijsko-ogorsko vlado, kar je dalo industrijelem in veletrgovinskim krogom povod, da so od vlade takoj zahtevali, naj stopi pogodba na podlagi oblastvene postave nemudoma v veljavo. Na drugi strani pa so zastopniki agrarnih stanov vplivali na ministrskega predsednika, da bi na ustaven način rešil pogodbo. Torej imamo tukaj nasprotje med industrijelem in agrarnimi interesi in sedaj je naša naloga, da tukaj razložimo, pojasnimo in odpravimo nasprotstva.

Pooblastitvena postava, ki daje vladi pravico, da sklene še ne rešene pogodbe z inozemstvom, je z dne 21. decembra 1907, a ima izrecno omejeno pripombo, da se morajo vse podobde, ki se raztezajo ali ki bi naj veljale dalje ko do 31. decembra 1908, na vsak način rešiti prej ustavno. Pri trgovinski pogodbi pa ni določen nikak provizorij, kajti, ni se sklenilo, da naj velja le do konca tega leta, ampak ona bi naj veljala za dobo 10 let. In zaradi tega se krije zahteva agrarcev popolnoma z besedilom pooblastilne postave. Že, ko se je ta postava sprejela, je sklenila zbornica resolucijo, ki je bila naperjena proti eventualni popustivosti na polju uvoza živine in mesa iz balkanskih dežel in 9. julija t. l. je protestirala prosta agrarna zveza proti temu, da bi se trgovinska pogodba s Srbijo rešila na podlagi pooblastilne postave.

Kar se tiče pogodbe same, pa bo gotovo zadostovalo, če v sledečem na kratko obrazložimo vzroke, zakaj so avstrijski kmetovalci bili proti tej pogodbi.

Pred vsem moramo opozoriti na to, da je naš izvoz živine v Nemčijo in v Švico zaradi neprimerno zvišanih carin zelo nazadovale. V »Fremdenblatte« je izšel pred kratkim članek poljedelskega ministra dr. Eben-hocha, v katerem pravi minister, da smo poslali leta 1907, 100.098 glav živine manj v Nemčijo; denarja smo dobili za izvoženo živino 395 milijonov manj. Če se vračunamo izvoz konj in izvoz v Italijo, se je znižal naš izvoz v celoti leta 1907, za 678 milijonov kron. Ker pa se lahko statistično dokaže, da mora naša monarhija izvažati živino, je pač popolnoma naravno, da upliva doma zaostala živina neugodno na ceno živine. K temu še pride, da je letos zaradi dolgotrajne suše nastopilo obšutno pomanjkanje krme, tako da se je ponujalo še več živine za prodajo, kar pa zna dovesti do velikega poloma v trenutku, ko bo v sled uvajanje trgovinske pogodbe s Srbijo upanje na boljše cene uničeno. Posledice te pogodbe pa se ne bodo kazale samo v tem, da bo prišla večina za prodajo določene živine na dunajski sejmi, ampak tudi v tem, da bodo za Srbijo zahtevali tudi druge balkanske države, Bolgarija in Rumunija, za sebe iste ugodnosti.

K vsemu temu še pride drug moment. Če lahko verujemo poročilom raznih dnevnikov, se je Srbiji dovolilo, da sme dovoljeno množino mesa uvažati ne s carino za meso, ampak za živo blago. To bi bila velika ugodnost posebne vrste, s katero bi se znižala carina za meso, ki znašaj sedaj 30 K za meterski stot, za dobro polovico. Jasno je, da bi ta ugodnost pripadla nazadnje ne le tudi drugim državam, s katerimi smo v pogodbeni zvezi, ampak sploh vsem onim, s katerimi se urejujejo naše trgovinske zveze le na podlagi večjih upodnosti.

To so nakratko glavni pomisleki, ki govorijo z gospodarske strani proti trgovinski pogodbi s Srbijo in ki so tem lažje umljivi, če si predčimo, da se je z mnogim trudom in delom okrajev, dežele in države in z velikimi žrtvami vendar enkrat posrečilo, da smo našo živinorejo dvignili na višjo stopinjo, kar pa bi bilo popolnoma brez pomena, in brez uspeha, če se naša bojazen uresniči.

Tudi moramo kar tukaj konstatirati, da je trditve, ki jo zastopa pogodbi prijazno časopisje, da se moramo čuditi, da ogrski živinorejci, ki bi jih uvoz vendar občutnejše zadel ko pa avstrijske, niso proti pogodbi, da je ta trditve po najnovejših poročilih v listu ogrskega deželnega kulturnega sveta neresnična, ker se pravi v listu tega društva, da pomeni uvoz živine hud udarec za ogrsko živinorejo in da se mora delati z vsemi močmi zoper to določbo v pogodbi.

Res je, da imajo ruzgoli, ki jih navajajo industrijelemi krogi za pogodbo, marsikaj na sebi in želiti bi bilo, da bi ne bilo tako nastroje med industrijelem in agrarci, vendar pa za narodnega gospodarja, ki gleda vso stvar z zvišenega stališča, ne bo težko, v tem na-sprotovanju različnih mnenj zadeti pravo. V tem oziru opozarjamo samo na profesorja dr. Oldenburga, ki določa za industrijelem razvoj v svoji knjigi »Deutschland als Industriestaat« sledeče meje: »Trdno pritiče narodnega gospodarstva tvori kmetijstvo, ki nosi industrijo na svojih ramah. Dokler še ni vsa zemlja pozidana, se lahko širi pritiče do meje dežel; če se na ta način razširi podlaga, se lahko razširi tudi prvo nadstropje: industrija. Dalje, kjer ni kmetijske podlage, se industrija ne more širiti, razun če živi njeno ljudstvo od inozemske hrane in če je nekatere vrste izvzna industrija, ki dela na inozemstvu in se od njega živi. Na ta način se razraze industrijelem nadstropje stransko daleč čez meje v inozemstvo in sloni na umetnih stebrih, ki jih tvori inozemska trgovina in ki stoje na tujih tleh. A ti stebri stoje na tujih tleh le tako dolgo, dokler dovoljuje lastnik tuje zemlje. Če hoče enkrat sam rabiti dotično zemljo, izginejo stebri, z njimi pa izgine tudi nadstropje. Da je to naziranje pravilno, o tem ne bo dvomil nobeden pameten naroden gospodar ali politik; zato pa